

Impak Tingkah Laku Politik Terhadap Kesejahteraan Hidup Pengundi di Kawasan DUN Limbongan, Pasir Puteh, Kelantan

Political Behavior Towards Voters' Welfare in the State Legislative Assembly Area of Limbongan, Pasir Puteh, Kelantan

Muhamad Luqman Hakim Baharin
¹Junaidi Awang Besar

Program Geografi
Pusat Kajian Pembangunan, Sosial dan Persekitaran
Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan
Universiti Kebangsaan Malaysia

Correspondence e-mail: ljab@ukm.edu.my

ABSTRAK

Politik di Malaysia kini boleh dianggap sebagai suatu fenomena yang “dramatik” sehinggakan keadaan ini menggambarkan wujudnya Tsunami Melayu 2.0 ekoran pelbagai peristiwa euforia politik yang berlaku terutamanya isu yang melibatkan tingkah laku politik. Tingkah laku politik rapat dengan faktor psikologi yang merupakan perkara asas terhadap kelakuan ruangan individu yang menekankan peranan kognitif dan faktor pembuat keputusan. Tingkah laku politik juga menjadi sandaran kepada bentuk tindakan seseorang terhadap aktiviti politik yang merangkumi persepsi atau pandangan; dan partisipasi atau penyertaan dalam aktiviti politik. Justeru, adalah menjadi tujuan penulisan kertas kerja ini untuk mengkaji impak tingkah laku politik terhadap kesejahteraan pengundi di kawasan DUN Limbongan, Pasir Puteh, Kelantan. Kajian ini menggunakan kaedah mengumpul data lapangan yang melibatkan soal selidik, temu bual, pemerhatian di lapangan dan rujukan sumber sekunder. Penganalisan data dilakukan melalui perisian Statistical Package for Social Science (SPSS) versi 25.0. Hasil kajian mendapati bahawa 72 peratus responden memilih media online/sosial sebagai sumber maklumat politik dan isu semasa utama mereka. Seterusnya, 33.8 peratus responden berpartisipasi secara mendengar ceramah politik. Hasil kajian juga mendapati bahawa impak tingkah laku politik terhadap kesejahteraan pengundi telah mengakibatkan sebanyak 100 peratus responden dapat memilih pemimpin yang baik dan bertanggungjawab dan 11.7 peratus memilih pemimpin yang dapat menyelesaikan masalah setempat, negeri dan negara yang baik. Kesimpulannya, kajian ini penting kerana dapat menambah ilmu pengetahuan, menambah data berkaitan kajian politik pilihan raya dan diharap menjadi rujukan kepada parti politik dan pihak kerajaan supaya dapat meneliti isu dan permasalahan yang berlaku agar lebih peka dalam memenuhi keperluan masyarakat sebaik mungkin.

Kata kunci: tingkah laku politik, partisipasi, persepsi, kesejahteraan hidup, pengundi, pilihan politik

ABSTRACT

Politics in Malaysia can now be considered as a "dramatic" phenomenon to the extent that this situation illustrates the existence of the Malay Tsunami 2.0 due to various events of political euphoria that occur especially issues involving political behavior. Political behavior is closely related to psychological factors where it is a basic matter of individual behavior that emphasizes the cognitive role and decision-making factors. Political behavior is also a backup to a person's form of action towards political activities that includes perception or views; and participation in political activities. Thus, it is the purpose of this paper work to examine the impact of political behavior on the well-being of voters in the area of State Legislative Assembly of Limbongan, Pasir Puteh, Kelantan. This study uses field data collection methods that involve

questionnaires, interviews and observations in the field. Data analysis is done through software the Statistical Package for Social Science (SPSS) version 25.0. The results of the study found that 72 percent of respondents chose online/social media as their main source of political information and current issues. Next, 33.8 percent of respondents participated by listening to political talks. The results of the study also found that the impact of political behavior on the well-being of voters has resulted in as many as 100 percent of respondents being able to choose a good and responsible leader and 11.7 percent choosing a leader who can solve good local, state and national problems. In conclusion, this study is important because it can add knowledge, add data related to the study of election politics and hopefully become a reference for political parties and the government so that they can examine the issues and problems that occur in order to be more sensitive in meeting the needs of the community as best as possible.

Keywords: *political behavior, participation, perception, well-being, voters, political choices*

1. Pengenalan

Kerancangan drama politik di Malaysia terutamanya Pilihan Raya Umum Malaysia ke 15 (PRU-15) baru-baru ini menyaksikan negara kita telah disajikan dengan pelbagai peristiwa euforia politik sehinggakan keadaan ini menggambarkan wujudnya kembali fenomena “Tsunami Melayu 2.0”. Kerancangan drama ini dihangatkan lagi senario pesta politik yang dramatik kepada rakyat Malaysia di mana pilihan raya kalini telah mempamerkan pertembungan 4 penjuru utama di antara Pakatan Harapan (PH), Perikatan Nasional (PN), Barisan Nasional (BN) dan juga Gerakan Tanah Air (GTA) dapat dilihat berlakunya persaingan yang sengit terutamanya PN dan PH. Namun begitu, pementasan teaternya masih lagi berterusan apabila parlimen kembali tergantung sekaligus mencanangkan misi untuk mencari titik kestabilan. Data statistik PRU ke-15 menunjukkan bahawa berlakunya satu gelombang besar yang dikemudi oleh rakyat dalam DUNia politik Malaysia. Ini dibuktikan dengan kejayaan pengaruh PH yang berjaya menggunakan “silent voters” rakyat sehingga berjaya mengangkat PH menunggui angka kerusi parlimen iaitu sebanyak 82 kerusi diikuti PN 73 kerusi, BN 30 kerusi, GPS 23 kerusi, GRS 6 kerusi, BEBAS 2 kerusi, KDM dan PBM 1 kerusi dan PSB dan GTA dengan masing-masing 1 kerusi.

Pada asasnya keadaan ini berlaku disebabkan oleh tingkah laku politik itu sendiri di mana tingkah laku politik boleh didefinisikan sebagai suatu bentuk tindakan seseorang terhadap aktiviti politik yang merangkumi persepsi atau pandangan; dan partisipasi atau penyertaan dalam aktiviti politik. Dalam konteks ini, tingkah laku politik yang dimaksudkan adalah berfokuskan kepada “pengundi” di mana secara amnya, pengundi merujuk kepada individu yang bertanggungjawab melakukan undian dengan memilih satu parti politik secara keadah undian kertas iaitu melakukan tanda pangkah diatas kertas undi di mana kaedah ini secara tidak langsung akan memberi mandat kepada pengundi untuk memilih serta menentukan parti politik pilihan mereka membentuk kerajaan. Tingkah laku politik juga merupakan asas yang menjadi pertimbangan pengundi dalam membuat keputusan sama ada hendak mengundi atau tidak dan juga calon yang hendak dipilih berdasarkan pendekatan identifikasi parti (kesetiaan), sosiologikal dan rasional (Ghazali,2008; Harrop & Miller,1987). Tingkah laku politik ini juga akhirnya mendorong kepada tiada satu gabungan parti politik yang berjaya mendapat majoriti mudah 112 kerusi daripada 222 kerusi Parlimen yang dipertandingkan. Justeru, adalah menjadi tujuan kajian ini untuk menganalisis impak tingkah laku politik terhadap kesejahteraan pengundi di kawasan DUN Limbongan di mana ia akan menjelaskan ruang lingkup kajian agar dapat memandu kajian ini bagi memenuhi tiga objektif kajian yang telah digariskan.

2. Sorotan Literatur

Bagi kajian lepas luar negara, menurut Alarcon Jr. (2012) dalam kajian pilihan raya di Fillipina

menunjukkan sistem demokrasi tidak sepenuhnya berkembang di Filipina apabila kekal dikuasai oleh elit politik melalui 3G (senjata api, peras ugut dan emas) dan 3C (modal, kejahatan dan paksaan). Justeru itu, calon yang lebih berkaliiber menghadapi kesukaran untuk bertanding seterusnya menyaksikan calon sama kekal dipilih.

Thananithichot (2012) menjelaskan bahawa tingkah laku pengundian di kawasan Bangkok, Thailand dan di kawasan lain mempunyai perbezaan yang jelas kerana persepsi pengundi yang wujud. Kawasan Bangkok menunjukkan bilangan keluar undi yang rendah kerana memandang sinis kepada sistem demokrasi manakala masyarakat luar bandar menunjukkan bilangan keluar undi antara yang tertinggi kerana manfaat yang akan diterima sama ada ekonomi mahupun sosial daripada elit politik.

Furlong & Cartmel (2012) dalam kajiannya mengenai “Perubahan Sosial Dan Penglibatan Generasi Muda Dalam Politik Melalui Suatu Pemantauan Terhadap Pilihan Raya British pada sesi 2009/2010” telah menyatakan bahawa adanya perbezaan hubungan perspektif generasi muda dalam melihat kepada isu yang dapat merangsang minat pengundi muda terhadap pilihan raya yang dijalankan. Dari segi keutamaan politik, perbezaan politik dan kepentingan wujud dalam kalangan generasi muda. Perkara ini merujuk kepada cara mereka membina agenda politik dengan mementingkan diri sendiri dan mengorbankan kepentingan pihak lain.

Gaziano (2013) dalam kajiannya “Jurang Pengetahuan, Jurang Kepercayaan, Ideologi dan Perang Budaya di Amerika Syarikat” telah memperjelaskan bahawa perpecahan ideologi dan kepartian semakin membahagi di kawasan Amerika Syarikat sehingga mewujudkan puak yang menentang. Artikel ini juga membincangkan mengenai kerangka teori untuk penyelidikan mengenai jurang pengetahuan dan kepercayaan untuk lebih memahami peningkatan jurang antara konservatif dan liberal.

Hilmy (2014) dalam kajian ‘Penyertaan Masyarakat dan Budaya Politik: Kajian Kes Tingkah Laku Pengundian di Kabupaten Jombang’ adalah untuk memahami konteks tempatan institusi politik dan sosial sebagai pelaku yang mempunyai peranan penting dalam mengubah tingkah laku. Perubahan pola penyertaan masyarakat yang tidak sepenuhnya bergantung pada peraturan telah dibuat oleh rakyat, badan perwakilan atau pemimpin politik daerah; tetapi berdasarkan isu tertentu.

Bagi kajian lepas dalam negara, Hasri (2020) dalam bab dalam buku yang bertajuk “Mengkhianati Mandat Rakyat atau Menjaga Kestabilan Negara” menjelaskan bahawa Kerajaan PN tetap boleh dilabel sebagai mengkhianati mandat rakyat dalam PRU-14 yang inginkan PH memerintah negara ini dengan penunaian manifesto selama 5 tahun pemerintahan. Francis (2020) dalam buku yang bertajuk “Hijack in Malaysia: The Fall of Pakatan Harapan” menjelaskan bahawa sejak kejatuhan Kerajaan PH di Putrajaya dan di beberapa negeri, rakyat Malaysia sudah muak dengan tingkah laku ahli politik terutamanya wakil rakyat yang sangat tekun berpolitik demi kuasa untuk kepentingan diri sendiri berbanding perjuangan untuk rakyat.

Anis (2020) dalam bab dalam buku yang bertajuk “Kiblat Pilihan Raya Umum Ke-15” menyatakan bahawa jika BN dan PAS bersama BERSATU berjaya disatukan dalam PRU-15 maka gabungan tersebut akan memperoleh kerusi Parlimen lebih daripada 2/3 malahan dapat membentuk kerajaan yang lebih stabil dalam sejarah politik Malaysia. Ismail (2021) dalam bab dalam buku yang bertajuk “The Role of Social Media on Political Voting Behaviour in 14th General Election” menjelaskan bahawa media sosial merupakan medium yang mudah mempengaruhi persepsi dan sokongan politik pengundi kerana isu yang disampaikan melalui media tersebut sangat senang difahami, cepat dan dapat mempengaruhi perasaan pengundi yang melayari media tersebut.

Ismail, Suhaimie & Noor Nirwandy (2021) dalam bab dalam buku yang bertajuk “Trend pengundian menjelang pilihan raya ke-14” menjelaskan bahawa calon yang mampu membawa kemajuan di sesuatu kawasan dan isu setempat masih dapat mempengaruhi pola pengundian PRU-14. Abu (2021) dalam buku yang bertajuk “Parti Keadilan Rakyat: Jejak Jejak Kelahiran, Mengislah Kenegaraan” menjelaskan bahawa pembentukan parti berbilang kaum

ini adalah hasil usaha penggerak reformasi yang menjiwai perjuangan Dato' Seri Anwar Ibrahim untuk melihat negara ini mengamalkan sistem pemerintahan yang bersih, adil, cekap, kompeten dan telus serta bertatakelola yang baik demi rakyat jelata.

Junaidi (2021a) dalam artikel jurnal yang bertajuk "Evolusi dan Dinamika Geopolitik dan Sosiopolitik Gerakan Politik Di Malaysia" menjelaskan bahawa wujud geopolitik atau kuasa gerakan politik berlandaskan kepada keadaan penguasa politik pada sesuatu masa manakala sosiopolitik gerakan politik memperlihatkan penyertaan rakyat terhadap gerakan politik pada sesuatu masa adalah berdasarkan kepada isu semasa, perkembangan teknologi komunikasi maklumat, kepimpinan dan keadaan sosioekonomi semasa.

Muhaimin (2021) dalam buku yang bertajuk "Menang dan Terbuang: Demokrasi. 'Deep State' dan Darurat" menyatakan bahawa Mac 2022 merupakan episod yang palinh menyedihkan dalam politik negara kerana kejatuhan Kerajaan PH disebabkan oleh ahli politik yang pentingkan diri sendiri untuk mendapat habuan wang, jawatan dan harta DUNia. Muhamad Takiyuddin & Norazam (2021) dalam buku yang bertajuk "Pemantauan Pilihan Raya di Malaysia: Tadbir Urus dan Peranan Masyarakat Sivil" menjelaskan bahawa pemantauan pilihan raya adalah penting bagi memastikan tadbir urus pilihan raya yang dijalankan mematuhi prinsip demokrasi.

Bagi kajian di Negeri Kelantan, Mohd Sayuti (1994) dalam buku yang bertajuk "Dilema Politik Kelantan: Mampukah BN Gugat Angkatan?" menjelaskan bahawa PAS ditonjolkan sebagai simbol kekuatan Islam di Kelantan manakala UMNO pula dilabelkan sebagai agen pembangunan. Alias (1994) dalam buku yang bertajuk "Kelantan di Bawah Pemerintahan PAS: Masalah Tanah dan Rasuah" menjelaskan bahawa terdapat banyak kelemahan pemerintahan PAS Kelantan sejak 1959 hinggalah 1990 yang berpunca daripada ketidakfahaman kaedah pentadbiran dan parti politik menguasai kerajaan akibat desakan pimpinan politik bawahan di negeri tersebut.

Mohammad Agus (1995) dalam kajian PRU 1990 di Kelantan mendapat kerjasama erat antara PAS dengan Semangat 46 yang dikenali sebagai Angkatan Perpaduan Ummah (APU) yang menonjolkan imej perpaduan yang baik, kegagalan UMNO menangani krisis antara Menteri Besar (BN) dengan Sultan dengan baik, imej pemimpin APU/PAS iaitu Nik Aziz yang baik dan sederhana, jentera parti dan strategi kempen APU yang kemas dan tersusun, pengaruh manifesto APU dan peranan media massa yang berat sebelah menyebabkan rakyat Kelantan menolak BN dalam PRU 1990 tersebut,

Berdasarkan kajian Samsiyah (1996) yang mengkaji tingkah laku pengundi bandar dan luar bandar bagi Pilihan Raya Umum 1986, 1990 dan 1995 di Kelantan mendapati bahawa sikap, pendapat, dan tindak balas yang berbeza antara individu. Walau bagaimanapun, pengundi di Kelantan amat berminat tentang politik sama ada di bandar atau luar bandar. Mereka amat mengambil berat setiap calon yang menang.

Hassan (1999) dalam kajiannya menyatakan peratusan undi yang diperolehi dan dicapai oleh BN dan juga PAS sejak PRU 1955 hingga 1995. Penulis menerangkan bagaimana dan faktor-faktor yang mempengaruhi undi antara BN dan PAS. Antaranya ialah faktor dalam sama ada dari BN ataupun PAS itu sendiri. Penulis juga menyatakan pengaruh Ku Li masih kuat di Kelantan sambil menyatakan Ku Li memang mempengaruhi senario politik Kelantan.

Chua (2000) dalam kajian geopolitik peranakan Cina Kelantan di Kampung Tendong, Pasir Mas, Kelantan mendapati faktor yang menyebabkan golongan Cina Peranakan menyokong atau menolak sesebuah parti politik bergantung kepada tahap kemampuan parti politik memberi keuntungan kepada mereka. Majoriti mereka lebih cenderung untuk tidak terlibat dalam mana-mana parti politik namun tidak bermakna mereka menolak parti politik secara total. Bagi yang mempunyai tahap pendidikan tinggi dan mampu dari segi kewangan untuk menceburkan diri dalam politik, mereka juga mempunyai kecenderungan untuk terlibat sama dalam parti politik

3. Metod dan Kawasan Kajian

3.1 Kaedah Pengumpulan Data

Data primer dan data skunder merupakan data yang digunakan dalam kajian ini. Kaedah pengumpulan data primer dilakukan melalui kerja lapangan yang melibatkan pengumpulan borang soal selidik, temu bual dan pemerhatian di lapangan. Satu set borang soal selidik berbentuk terbuka dan tertutup telah diedarkan kepada responden yang telah dipilih di sekitar kawasan bandar iaitu Sri Aman dan di sekitar kawasan luar bandar iaitu di Kg Nara.

Selain itu, kaedah temu bual turut digunakan dalam kajian ini. Satu set borang temu bual yang disediakan bagi mendapatkan maklumat balas tentang kajian yang dikaji. Setiap soalan yang dibekalkan menganDUNgi persoalan terbuka dan memerlukan pendapat dari responden yang dikaji. Kaedah teknik temu bual ini dijalankan terhadap dua orang yang berlainan parti untuk mendapatkan persepsi dan pandangan mereka terhadap politik. Patton (1990) menyatakan bahawa terdapat tiga jenis temu bual iaitu temu bual formal, temu bual tidak formal dan temu bual terbuka. Temu bual ini telah dilakukan di Pejabat Parti Politik.

Pemerhatian yang dilakukan oleh pengkaji di lapangan akan menguatkan lagi ketepatan maklumat dan memberi sokongan mengenai kajian yang dilakukan. Kaedah pemerhatian ini terbahagi kepada dua iaitu pemerhatian penglibatan dan pemerhatian secara temu bual. Dengan itu, pemerhatian yang dilakukan akan membantu pengkaji untuk melihat dan mengetahui sendiri bagaimana tingkah laku politik dan tahap kefahaman berkaitan geopolitik etnik yang ditonjolkan oleh penduduk di kawasan DUN Limbongan serta memudahkan lagi menjalankan penyelidikan. Dalam kajian ini, pengkaji turut mendapatkan maklumat menerusi data Statistik Pengundi yang merangkumi aspek kaum, jantina dan juga umur. Selain itu, rujukan *Score Sheet* Keputusan PRU 2022 mengikut saluran dan daerah mengundi turut dilakukan bagi mengukuhkan lagi kajian ini. Data statistik yang diperolehi adalah daripada Suruhanjaya Pilihan Raya (SPR). Melalui data statistik ini, pengkaji boleh melihat keputusan di setiap kawasan DUN. Oleh itu, pengkaji boleh mengetahui jumlah dan kaum terkini dalam daftar pemilih.

Data sekunder pula merujuk kepada data yang telah diolah atau diperolehi dari sumber lain seperti majalah, akhbar dan lain-lain. Kaedah keperpustakaan adalah dengan mendapatkan maklumat yang terdiri daripada data dan rekod seperti bancian penduduk, laporan politik Malaysia, laporan politik Perlis dalam bentuk bahan seperti buku, jurnal, foto dan laporan akademik. Pengkaji melakukan kaedah kajian keperpustakaan iaitu di Perpustakaan Tun Seri Lanang (PTSL). Selain itu, bahan turut diperolehi daripada terbitan tesis yang berkaitan dengan isu kajian untuk dirujuk sebagai panduan. Kajian atas talian juga dilakukan bagi pencarian maklumat mengenai kajian ini iaitu melalui laman sesawang.

Kajian atas talian ini turut digunakan pengkaji dalam mendapatkan maklumat tambahan iaitu diambil dari sumber yang sahih dan boleh dipercayai. Sebagai contoh kajian atas talian seperti e-akhbar, blog, laman sesawang, Instagram, Facebook, Youtube, Skype, Twitter dan Whatsapp. Maklumat atas talian lebih mudah diperolehi di samping lebih terkini berbanding dalam bentuk salinan keras (hardcopy).

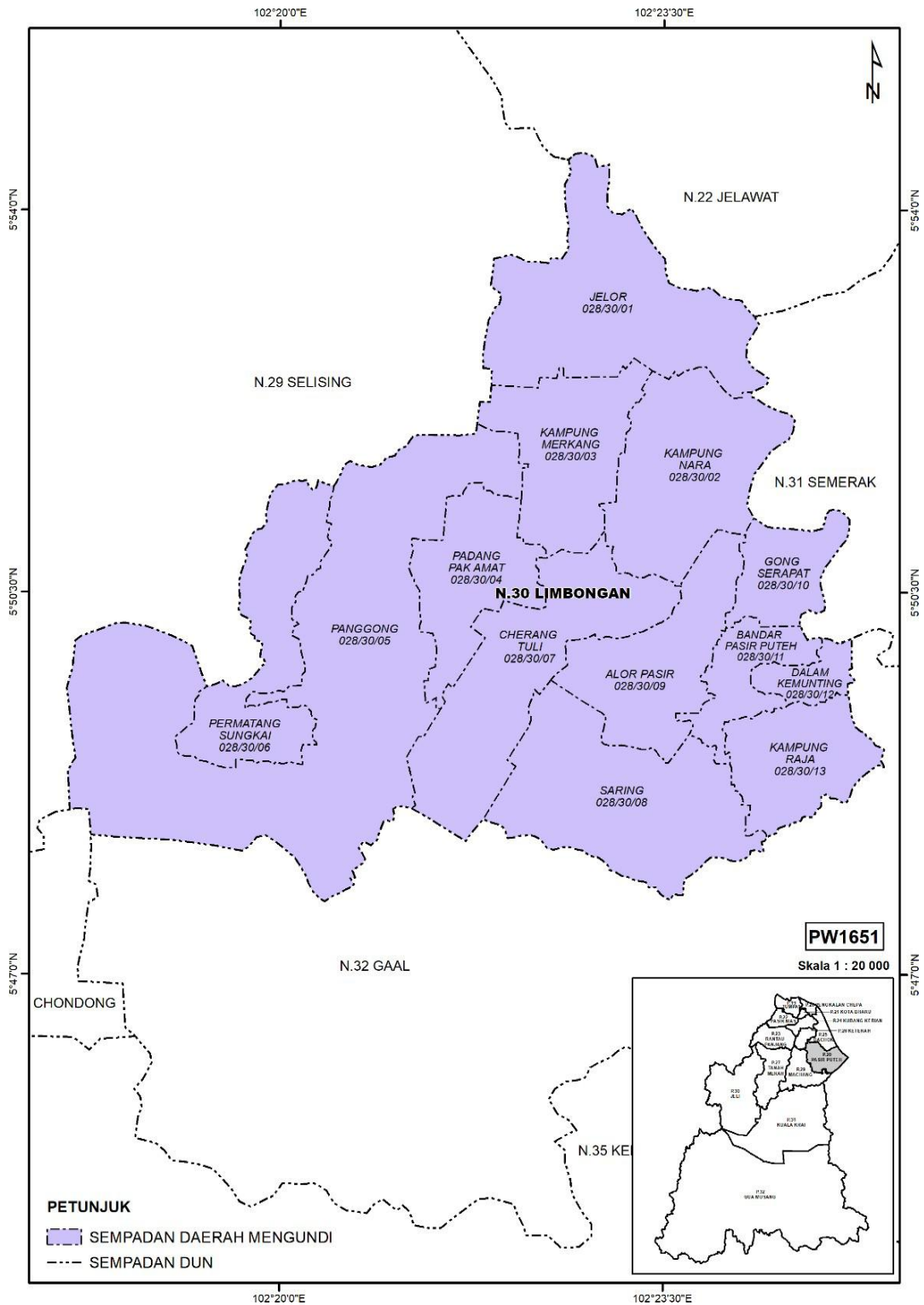
3.2 Analisis Data

Teknik menganalisis data menggunakan Statistical Package for Social Science (SPSS) dilakukan dalam menganalisis data dan maklumat yang diperolehi daripada borang soal selidik. SPSS merupakan paket program yang berguna untuk menganalisis data statistik dimana dapat digunakan untuk semua fail data dan membuat laporan dalam bentuk taburan, grafik dan plot. Kajian ini menggunakan perisian SPSS untuk menganalisis data daripada borang soal selidik yang diedarkan bagi mengukuhkan dapatan kajian.

3.3 Kawasan Kajian: DUN Limbongan

Limbongan merupakan sebuah bahagian pilihan raya negeri di Kelantan, yang mempunyai wakil di Dewan Undangan Negeri (DUN) Kelantan dengan kod N30 (Lihat Rajah 1). Kawasan DUN ini mula dipertandingkan pada 1986 dan memberi mandat kepada seorang ahli Dewan Undangan Negeri di DUN Kelantan mengikut sistem undian terbanyak. Berdasarkan profil Majlis Daerah Pasir Puteh pada tahun 2010, DUN Limbongan terdapat 5 mukim di DUN Limbongan (Bandar Seksyen 1 & 2, Pengkalan, Pasir Puteh & Gong Chepa) dengan jumlah keluasan (m²) tanah daerah dan mukim adalah bersamaan 1500.7 hektar dan 3708.264 ekar. Bilangan penduduk di kawasan Limbongan menerusi bancian 2010 menunjukkan jumlah penduduk adalah bersamaan 7.9('000) dengan jumlah lelaki adalah 9.1 ('000) dan perempuan 17.9('000). Kampung Merkung, Jelor, Padang Pak Amat, Permatang Sungkai, Cherang Tuli, Kampung Nara, Alor Pasir, Saring, Gong Serapat, Dalam Kemunting, Kampung Raja dan Bandar Pasir Puteh merupakan pecahan dalam kawasan Limbongan. Kawasan DUN Limbongan berkeluasan 2,067 km persegi dengan 13,398 orang pemilih. Dari segi komposisi etnik, terdapat 97.21 peratus etnik Melayu, 2.20 peratus etnik Cina, 0.10 peratus etnik India dan 0.50 peratus etnik lain dan mempunyai jumlah pengundi 25,629 orang sehingga PRU-14 (2018).

DUN Limbongan juga turut dilengkapi dengan kemudahan sosial, kesihatan serta jaringan pengangkutan dan perhubungan yang memberi kemudahan kepada masyarakat. Menurut profil MDPP, terdapat anggaran 7 buah klinik kesihatan kerajaan dan 1 buah hospital kerajaan diikuti 4 buah balai polis dan 2 buah balai bomba. Tambahan terdapat juga dalam anggaran 30 buah sekolah kerajaan dengan 20 buah sekolah rendah dan 10 buah sekolah menengah. Kesemua pembangunan ini diwujudkan bagi memudahkan pergerakan masyarakat untuk menyelesaikan urusan seharian. Di samping itu, sistem jalan raya juga turut dibina bagi memudahkan untuk menghubungkan kawasan luar bandar dengan bandar serta dapat mengurangkan kesesakan lalu lintas.

RAJAH 1: Peta kawasan DUN (N.28) Limbongan, Pasir Puteh, Kelantan
Sumber: Diubahsuai daripada SPR 2022

4. Hasil Kajian dan Perbincangan

Pendekatan analisis secara kuantitatif dan kualitatif digunakan bagi menjelaskan tajuk kajian iaitu “Impak Tingkah Laku Politik Terhadap Kesejahteraan Hidup Pengundi di Kawasan DUN Limbongan, Pasir Puteh, Kelantan. Objektif pertama adalah untuk mengenal pasti sumber maklumat politik responden di kawasan DUN Limbongan, Pasir Puteh, Kelantan; dan untuk mengkaji tingkah laku politik responden di DUN Limbongan, Pasir Puteh, Kelantan.

ntuk menganalisis impak tingkah laku politik terhadap kesejahteraan pengundi di DUN Limbongan, Pasir Puteh, Kelantan.

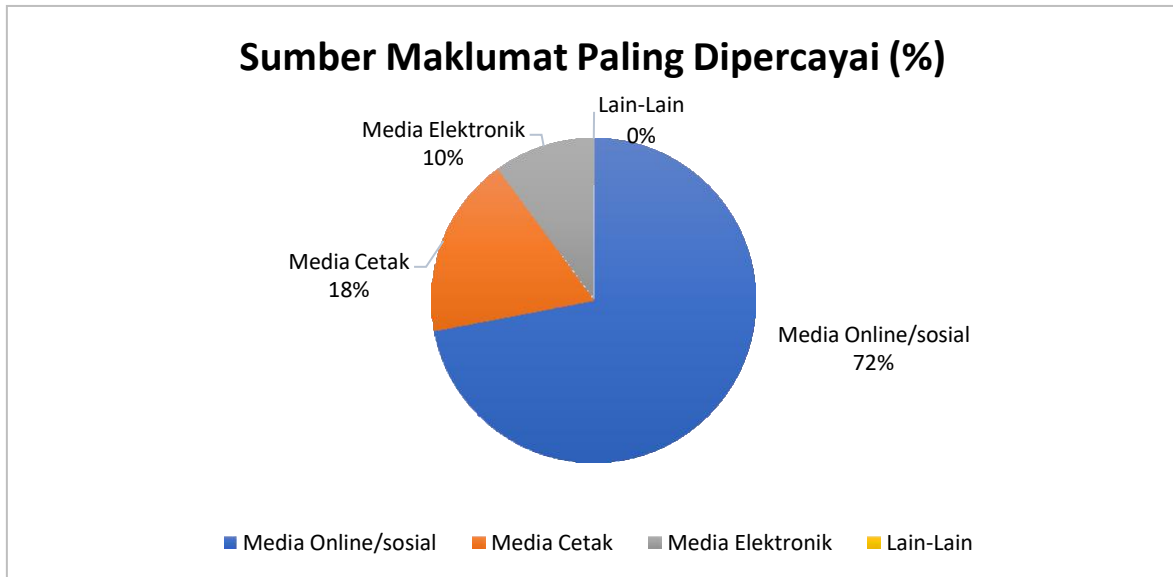
4.1 Sumber Maklumat Politik Responden di Kawasan DUN Limbongan, Pasir Puteh, Kelantan

Sebagai pengundi, mendapatkan sumber maklumat politik merupakan perkara yang sangat penting dalam membuat undian terutamanya dalam memilih parti pilihan politik masing-masing. Hal ini dikatakan demikian kerana, sumber maklumat politik yang diperoleh secara tidak langsung akan mempengaruhi tindakan pengundi. Pengundi di DUN Limbongan amnya mendapatkan sumber maklumat politik mereka menerusi empat platform iaitu media cetak, elektronik, sosial/online dan lain-lain.

4.1.1 Sumber maklumat yang paling dipercayai

Rajah 2 menunjukkan sumber maklumat yang paling dipercayai di kawasan DUN Limbongan. Media Online/sosial menunjukkan platform yang paling dirujuk oleh pengundi di DUN Limbongan di mana ia telah merekodkan peratusan tertinggi iaitu sebanyak 72% manakala media elektronik merekodkan peratusan terendah iaitu sebanyak 10% dan disusuli dengan media elektronik dengan nilai keperatusannya adalah sebanyak 18%. Media Online/sosial (72%) menjadi pilihan utama pengundi di DUN Limbongan kerana sebahagian besar pengundi yang menjadi responden di DUN Limbongan adalah dalam kalangan remaja di mana kebanyakan mereka mudah untuk mengakses sebarang maklumat politik menerusi platform media sosial mereka masing-masing. Tambahan, kebanyakan pengundi di kawasan DUN Limbongan ini menghabiskan masa lapang mereka mendapatkan maklumat politik menerusi penggunaan media sosial. Perkara ini turut disokong oleh kajian lepas yang dilakukan oleh Junaidi et al. (2012a) di mana dalam kajiannya yang berkisarkan “Persepsi Pengundi Belia” di mana beliau mendapati bahawa belia lebih cenderung untuk dipercayai sumber maklumat daripada Internet atau blog berbanding medium maklumat lain. Faktor sumber maklumat Internet dapat diakses dengan lebih mudah, cepat dan terbuka serta maklumat yang diperoleh adalah seimbang antara pihak kerajaan dan pembangkang. Aplikasi ruang siber seperti blog, laman web, forum siber, e-mail, Facebook, dan Twitter, Youtube dapat memperluas ruang bersuara sekali gus meningkatkan partisipasi, mobilisasi sosial dan demokrasi. Media baru dilihat popular dalam kalangan pengundi muda yang tinggal di kawasan bandar. Malah, media massa dan media baru dilihat mempunyai perbezaan yang ketara. Dalam kepincangan tersebutlah, munculnya media baru kepada masyarakat sebagai ayat demokrasi yang ideal.

Perkara ini turut disokong juga menerusi ujian taburan silang antara jantina pengundi dengan sumber maklumat politik (Rujuk Jadual 1). Hasil taburan menunjukkan sebanyak 36 responden terdiri daripada 20 responden lelaki dan 16 responden perempuan telah memilih media online/sosial sebagai sumber maklumat politik utama di kawasan DUN Limbongan. Selain itu, hasil taburan silang antara umur dan sumber maklumat (Rujuk Jadual 2) juga menunjukkan bahawa 36 responden pengundi yang menjadi responden di DUN Limbongan adalah dalam kalangan remaja (21-29 tahun) memilih media online/sosial sebagai sumber maklumat politik mereka. Tambahan, pada lingkungan umur ini amnya kebanyakan mereka menghabiskan masa mereka dengan men”scroll” media sosial. Maka, keadaan ini menjelaskan bahawa Media Online/sosial merupakan sumber maklumat politik yang paling dipercayai dalam kalangan pengundi DUN Limbongan

RAJAH 2: Sumber maklumat politik yang paling dipercayai di DUN Limbongan Sumber : Soal Selidik 2023

JADUAL 1: Ujian Taburan Silang/crosstab Jantina dengan Sumber Maklumat Politik

Jantina	Media Cetak	Media Elektronik	Media Online/sosial
Lelaki	6	4	20
Perempuan	3	1	16
Jumlah	9	5	36

Sumber : Soal Selidik 2023

JADUAL 2: Ujian taburan silang/crosstab umur dengan sumber maklumat politik

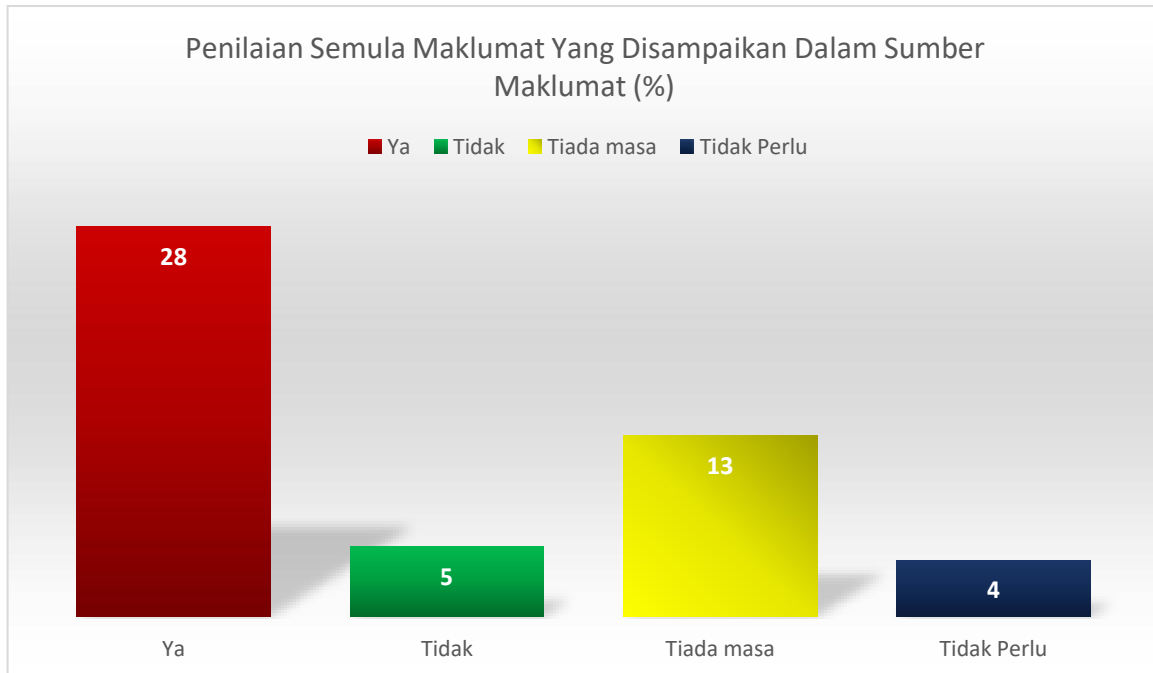
Umur	Media Cetak	Media Elektronik	Media Online/sosial
18-20	2	0	6
21-29	5	1	21
30-39	2	1	5
40-49	0	2	1
60-69	0	1	2
80-89	0	0	1
Jumlah	9	5	36

Sumber : Soal Selidik 2023

4.1.2 Penilaian semula maklumat yang disampaikan dalam sumber maklumat

Penilaian semula maklumat sebelum memutuskan sesuatu keputusan amatlah perlu dititikberatkan bagi setiap pengundi. Ini disebabkan bagi memastikan setiap keputusan yang dibuat adalah suatu keputusan yang terbaik. Penilaian semula maklumat yang disampaikan

dalam sumber maklumat dalam kalangan pengundi di kawasan DUN Limbongan adalah sepertiberikut.

RAJAH 3: Penilaian Semula Maklumat Yang Disampaikan Dalam Sumber Maklumat (%)
Sumber : Soal Selidik 2023

Rajah 3 memperlihatkan 28% pengundi di kawasan DUN Limbongan memilih “Ya” atau erti kata lain memilih untuk menilai semula maklumat yang disampaikan dalam sumber maklumat politik yang mereka peroleh. Selain itu, sebanyak 13% pengundi tidak mempunyai masa dan 5% pengundi tidak menilai semula dan disusuli 4% pengundi menyatakan tidak perlu bagi menilai semula maklumat yang disampaikan dalam sumber maklumat.

Keadaan ini berlaku adalah kerana kebanyakan pengundi di DUN Limbongan sudah mempunyai pengalaman mereka tersendiri dalam drama PRU yang lalu baik drama pada PRN mahupun PRK. Pengalaman mereka ini terutamanya melibatkan tingkah laku calon politik, manifesto serta kredibiliti calon politik telah mempengaruhi tindakan mereka dalam menilai semula sumber maklumat yang mereka prolehi. Hal ini turut disokong dengan pengaruh latar belakang pendidikan mereka di mana mengikut ujian cross tab antara pendidikan dengan penilaian semula ini, hasil memperlihatkan pengundi di DUN Limbongan yang berlatarkan pendidikan Ijazah Sarjana Muda (9%) menolopori penilaian semula maklumat yang mereka peroleh manakala pengundi yang berlatarkan tahap pendidikan sekolah rendah pula hanya 1% sahaja.

4.2 *Tingkah Laku Politik Responden di DUN Limbongan, PasirPuteh, Kelantan*

Partisipasi politik adalah keupayaan dalam menyuarakan dan mengutarakan pendapat ataupun pandangan berkenaan politik iaitu perkaitan ini disuarakan menerusi secara dalam talian (*online*) dan juga secara luar talian (*offline*) (Towner 2013). Dalam menganalisis tingkah laku politik, penilaian terhadap jenis partisipasi dalam politik juga turut dilakukan dalam kalangan pengundi di kawasan DUN Limbongan. Jadual 3 menunjukkan beberapa cara partisipasi pengundi di kawasan DUN Limbongan dalam politik pilihan raya yang telah dianalisis dalam kajian ini.

4.2.1 Jenis partisipasi dalam politik pilihan raya

Jadual 3 menunjukkan cara partisipasi dalam politik pilihan raya yang telah disertai oleh responden di kawasan DUN Limbongan. Sebanyak 100% responden menyatakan ‘Ya’ terhadap partisipasi ‘Mengundi parti politik semasa pilihan raya’. Hal ini dikatakan demikian kerana, penduduk di kawasan tersebut menyatakan bahawa mengundi parti politik semasa PRU-15 merupakan tanggungjawab serta amanah mereka sebagai seorang penduduk di Malaysia agar dapat membentuk kerajaan baru yang lebih baik dan adil dalam mengemudi pentadbiran Malaysia. Hasil daripada analisis ini menunjukkan bahawa mengundi parti politik amat penting dalam kalangan pengundi di kawasan DUN Limbongan.

Selain itu, cara partisipasi dalam politik pilihan raya secara ‘Mendengar ceramah politik’ pula mencatatkan nilai sebanyak 52 peratus responden. Hal ini demikian berlaku kerana, aktiviti pendengaran ceramah politik dalam kalangan pengundi di DUN Limbongan ini berlaku menerusi dua keadaan iaitu secara *offline*/fizikal dan *online*/secara atas talian. Secara fizikal bermaksud, pengundi di DUN Limbongan mendengar ceramah politik secara terus menerusi aktiviti politik seperti hari pembentangan manifesto calon, hari ramah mesra bersama calon dan aktiviti politik yang lain. Pendengaran ceramah secara atas talian pula adalah seperti mendengar atau menonton posting berkaitan politik atau komen politik pada blog serta mengikuti perkembangan ahli politik dalam media sosial seperti Facebook, Instagram dan sebagainya.

JADUAL 3: Cara partisipasi dalam politik pilihan raya (peratus)

Bil	Jenis partisipasi dalam politik	Ya	Tidak
1	Mengundi parti politik	100	0
2	Mendengar ceramah politik	54	46
.3	Menjadi ahli parti politik	14	86
4	Membaiyai/menyumbangkan duit atau material kepadaparti politik	12	88
5	Menyertai hari penamaan calon	12	88
6	Memberi ceramah politik	2	98
7	Menjadi pekerja parti politik	8	92
8	Menjadi Counting Agents/Ejen Pengira (CA)	8	92
9	Menjadi petugas hari mengundi seperti di kaunter pendaftaran, sebagai penunjuk arah bilik mengundi, berkawal di bilik mengundi dan di kaunter bilik mengundi yang dilantik SPR	8	92
10	Berkempen untuk parti politik	6	88
11	Menjadi Polling Agents/Ejen Mengundi (PA)	6	94

12	Menjadi Pegawai seperti Pegawai Pengurus, KetuaTempat Mengundi, Ketua Saluran Mengundi dan sebagainya di tempat mengundi yang dilantik SPR	6	94
13	Menjadi Barong Agents/Ejen Barong (BA)	4	96

Sumber: Soal selidik 2023

Di samping itu, seramai 14% responden terlibat dalam jenis partisipasi dalam politik pilihan raya menerusi “Menjadi ahli politik”. Ini disebabkan sebahagian kecil ketua keluarga penduduk di DUN Limbongan ini menjadi ahli politik baik secara aktif mahupun tidakaktif di mana penglibatan ini secara tidak langsung akan mempengaruhi ahli keluarga mereka untuk menyertai ahli politik. Perkara ini turut disokong menerusi kajian lepas yang dilakukan oleh Neena Sharma (1985) yang menyatakan bahawa pengaruh keluarga amat dominan dalam sosialisasi politik, dengan tidak menafikan pengaruh agen lain seperti sekolah, media massa, rakan sebaya, parti politik dan sebagainya turut menyumbang kepada proses ini. Sebelum Neena Sharma, pemikir lain seperti Wilson, Plato, Confucius, Bodin, Filmer, dan Locke bersependapat pengalaman yang dilalui zaman kanak-kanak adalah terjemahan kepada perlakuan dan pemikiran apabila menjadi dewasa (Wilson 1974). Maka, dapat disimpulkan bahawa majoriti sarjana politik mencapai kata sepakat bahawa agen keluarga adalah unit asas dalam membuat kajian terhadap sosialisasi politik dan ini selari dengan sebahagian kecil pengundi di DUN Limbongan ini memilih “Menjadi ahli politik” sebagai salah satu cara mereka berpartisipasi dalam politik.

4.2.2 *Pendapat umum mengenai persepsi politik*

Persepsi politik adalah kegiatan atau perbuatan seseorang dalam memilih, mengatur, dan menginterpretasikan maklumat politik yang wujud bagi menghasilkan sebuah hasil atau gambaran secara keseluruhan tentang politik dengan lebih jelas.

JADUAL 4: Pendapat umum mengenai pernyataan Persepsi Politik (Peratus)

Bil.	Persepsi Politik	Setuju	Tidak setuju	Tidak pasti
1.	Persepsi politik akan mempengaruhi sokongan pengundi terhadap parti politik atau calon yang bertanding.	76	6	18
2	Maklumat dan pengetahuan daripada media bercetak, elektronik dan media sosial boleh mempengaruhi persepsi seterusnya untuk membuat keputusan politik.	74	7	18
3	Pengurusan persepsi yang baik dan jelas oleh calon dan parti politik akan memastikan pengundi akan menyokong mereka.	66	10	24

4	Persepsi politik masih boleh memandu pengundi di Malaysia membuat sesuatu keputusan politik dengan waras dan rasional.	64	12	24
5.	Persepsi boleh menimbulkan sentimen yang menyebabkan pengundi menjadi emosi dan tidak rasional ketika mengundi.	58	20	22

Sumber: Soal selidik 2023

Jadual 4 menunjukkan bahawa pendapat umum mengenai pernyataan ‘Persepsi Politik’ di kawasan kajian. Seramai 76 peratus responden bersetuju bahawa ‘Persepsi politik akan mempengaruhi sokongan pengundi terhadap parti politik atau calon yang bertanding’ kerana pengundi lebih mengutamakan calon atau parti yang memberikan persepsi yang baik kepada mereka. Hal ini terbukti apabila calon daripada PAS telah memenangi kerusi semasa PRU-15 di kawasan DUN Limbongan kerana manifesto yang dibentang oleh beliau menguntungkan pengundi dan menarik minat pengundi untuk mengekalkan undi mereka kepada calon politik mereka. Maka, jelaslah bahawa, persepsi politik sangat berperanan dalam mempengaruhi undian para pengundi dalam PRU-15 di kawasan DUN Limbongan.

Selain itu, pendapat umum mengenai pernyataan ‘Persepsi Politik’ iaitu ‘Maklumat dan pengetahuan daripada media bercetak, elektronik dan media sosial boleh mempengaruhi persepsi seterusnya untuk membuat keputusan politik’ telah mencatatkan seramai 74 peratus responden telah bersetuju dengan pernyataan tersebut. Hal ini disebabkan maklumat yang disiarkan melalui posting media tersebut sedikit sebanyak dapat mempengaruhi pengundi kerana mereka menganggap perkara tersebut sah dan boleh dipercayai tanpa ada syak wasangka. Jelaslah bahawa, media tersebut mampu mempengaruhi persepsi pengundi di Malaysia termasuklah pengundi di kawasan DUN Limbongan sehingga dapat membuat keputusan dalam membuat undian semasa PRU-15.

Seterusnya, ‘Persepsi boleh menimbulkan sentimen yang menyebabkan pengundi menjadi emosi dan tidak rasional ketika mengundi’ dalam pernyataan ‘Persepsi Politik’ telah mencatatkan seramai 58 responden bersetuju dengan kenyataan tersebut. Hal ini dikatakan demikian kerana kegagalan mengawal emosi dengan baik akan mengakibatkan pengundi melakukan tindakan tanpa memikirkan kesan pada masa yang panjang. Sebagai contoh, kerancangan drama PRU-15 baru-baru ini, dimana golongan belia yang telah mengundi parti PN kerana mereka terpengaruh dengan pelbagai hasutan daripada media sosial seperti Tiktok, Facebook, Instagram dan Twitter. Ada juga yang mengundi PN kerana tidak yakin dengan kepimpinan calon daripada PH. Oleh itu, persepsi yang buruk akan menimbulkan sentimen yang menyebabkan pengundi menjadi emosi dan tidak rasional ketika mengundi.

4.3 Impak Tingkah Laku Politik Terhadap Kesejahteraan Pengundi di DUN Limbongan, Pasir Puteh, Kelantan

4.3.1 Tingkah laku politik yang baik dapat menghasilkan kesejahteraan hidup pengundi

Tingkah laku politik juga berkait rapat dengan faktor psikologi yang merupakan perkara asas terhadap kelakuan ruangan individu yang menekankan peranan kognitif dan faktor pembuat keputusan. Hasil analisis menunjukkan 100% responden bersetuju atau dengan kata erti lain menyokong kenyataan “Tingkah laku politik yang baik dapat menghasilkan kesejahteraan hidup pengundi”. Ini disebabkan oleh pengundi beranggapan bahawa calon politik yang mempunyai tingkah laku politik yang baik akan menjaga serta cakna akan kebajikan pengundi di DUN Limbongan. Selain itu, pengundi juga menyokong kenyataan tersebut kerana masalah yang dihadapi pengundi seperti masalah tempat tinggal, makanan, kesihatan dan keselamatan

pengundi dapat diselesaikan dengan telus. Tambahan, pengundi juga beranggapan tingkah laku politik akan memudahkan kerjasama antara rakyat dan pemimpin untuk melakukan sebarang urusan tanpa ada sebarang kekangan berkomunikasi antara satu sama lain. Selain itu, responden turut berpendapat bahawa tingkah laku politik yang baik akan menyebabkan taraf ekonomi dan tahap sosial penduduk akan berada dalam keadaan yang baik dan terurus. Tingkah laku politik yang baik juga akan memberi pengajaran kepada ahli/pemimpin supaya mengikut dan faham kehendak pengundi dan secara tidak langsung menyebabkan nasib pengundi terbelah.

Menurut YB Ustaz Datuk Dr. Haji Nik Mohamad Zawawi Salleh (Ahli Parlimen Pasir Puteh, Kelantan), beliau menyatakan bahawa:

“Tingkah laku politik merupakan suatu skop yang luas bagi pengundi DUN Limbongan, namun dalam konteks ini, tingkah laku politik yang perlu diutamakan adalah bermula daripada akhlak/sahsiah seseorang calon politik itu sendiri. Seharusnya, menjadi kewajipan kepada wakil rakyat ataupun sesiapa yang diberi mandat ini turun bersama-sama melihat sendiri bagaimana kehidupan rakyat kerana dengan tingkah laku tersebut kita akan melihat sendiri bagaimana kehidupan rakyat sekaligus akan membuatkan kita mencari jalan untuk meningkatkan tahap kesejahteraan rakyat.”

(YB Ustaz Datuk Dr. Haji Nik Mohamad Zawawi Salleh, 19 Mac 2023)

Menurut Ustaz Muhammad Husain (Pengerusi AMANAH Kelantan; Pengerusi PH Kelantan; bekas calon PH-AMANAH Parlimen Pasir Puteh, Kelantan) menyatakan bahawa:

“Tingkah laku politik yang baik ni dari pengetahuan Ustaz adalah seseorang wakil rakyat itu peka dan cakna akan rutin kehidupan rakyat, baik sama ada dari segi kesihatan, keselamatan dan ekonomi mereka. Menjadi kewajipan selaras dengan amanah yang kita pikul ini menjaga kebajikan mereka bukan kerana kewangan semata-mata. Nanti di akhirat kelak, rakyat ini akan menuntut atas apa yang kita akan lakukan, jangan sekadar islam semata-mata namun kebajikan rakyat terdakai”.

(Ustaz Muhammad Husain, 19 Mac 2023)

4.3.2 *Tingkah laku politik pengundi akan menentukan sokongan politik pengundi dalam pilihan raya*

Tingkah laku politik merupakan asas yang menjadi pertimbangan dalam kalangan pengundi di DUN Limbongan dalam membuat keputusan sama ada hendak mengundi atau tidak dan juga calon yang hendak dipilih berdasarkan pendekatan identifikasi parti (kesetiaan), sosiologikal dan rasional. Hasil analisis mencatatkan sebanyak 100% responden bersetuju dengan pernyataan ‘Tingkah Laku Politik Pengundi Akan Menentukan Sokongan Politik Pengundi Dalam Pilihan Raya’.

Hal ini dikatakan demikian kerana tingkah laku politik pengundi memainkan peranan penting kepada pengundi dalam faktor pembuat keputusan mengundi sama mereka hendak mengundi atau tidak. Menurut responden, mereka menyokong/bersetuju dengan kenyataan tersebut kerana mereka beranggapan tingkah laku calon politik yang dapat menyelesaikan masalah setempat, negeri dan negara akan mendorong mereka untuk menyokong sokongan politik pengundi dalam pilihan raya. Selain itu, keadaan ini juga terjadi kerana responden berpendapat bahawa tanggungjawab mereka sebagai pengundi dalam memastikan mereka dapat memilih pemimpin yang baik dan bertanggungjawab serta cakna akan kebajikan mereka.

5. Kesimpulan

Kesimpulannya, kajian impak tingkah laku politik terhadap kesejahteraan pengundi di DUN Limbongan merupakan suatu kajian yang memberi pendedahan yang lebih meluas serta mendalam terutamanya kepada pengkaji sendiri dan generasi muda yang kebanyakan tidak menunjukkan minat serta kecaknaan kepada isu politik yang berlaku di Malaysia. Kajian ini juga diharapkan dapat memberi manfaat kepada semua pihak terutamanya kepada pengkaji politik di luar sana dengan merungkaikan dengan lebih mendalam mengenai sejauhmana impak tingkah laku politik terhadap kesejahteraan pengundi. Pengkaji juga dapat memahami tingkah laku politik responden yang telah berlaku di kawasan DUN Limbongan. Sehubungan dengan itu, adalah menjadi harapan pengkaji agar kajian ini dapat membuka mata semua pihak supaya tidak memandang remeh terhadap tahap pengetahuan dan kefahaman dalam konsep tingkah laku politik yang berlaku di sekeliling mereka. Hal ini kerana setiap pengundi akan mempunyai tingkah laku yang berbeza-beza di kawasan tersebut dan ia juga akan menyebabkan berlakunya konflik dalam sesebuah parti politik sehingga menjejaskan perpaduan dalam kalangan pengundi terutamanya semasa menjelang pilihan raya.

Rujukan

- Alarcon Jr., J. (2012). Diaspora and democracy: overseas absentee voting, elections, and the challenges for a working democracy in the Philippines. http://www.ritsumei.ac.jp/acd/re/krsc/lcs/kiyou/pdf_23-4/RitsIILCS_23.4pp.183-200Alarcon.pdf [1 Oktober 2020].
- Anis Anwar. (2020). Kiblat Pilihan Raya Umum Ke-15. Dlm. Koridor Kuasa. Ampang: O2 Research.
- Azhari Karim. (2021). The Politics of Visioning and Coalition Building in Malaysia. PulauPinang: Penerbit Universiti Sains Malaysia
- Chua Siew Yoon. (2000). Geopolitik peranakan Cina Kelantan di Kampung Tendong, Pasir Mas, Kelantan. Latihan Ilmiah. Jabatan Geografi, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Dennis Ignatius. (2021). Paradise Lost: Mahathir & The End of Hope. Kuala Lumpur: DJI Publications.
- Furlong, A. & F. Cartmel. (2012). Social Change and Political Engagement Among Young People: Generation and the 2009/2010 British Election Survey. *Parliamentary Affairs* 65: 13-28.
- Gaziano, C. (2013). Knowledge Gaps, Belief Gaps, Ideology and Culture Wars. *Open Journal of Political Science* 3(4): 116-130
- Hassan Harun. (1999). Kelantan Rakyat Dinamik Negeri Semakin Ketinggalan. Kuala Lumpur: DD Mediaconsult Sdn Bhd.
- Hilmy Mochtar. (2014). Public Participation and Political Culture: A Case Study of Voting Behavior in Jombang Regency. *Open Journal of Political Science* 4(4): 244-249.
- Junaidi Awang Besar. (2021a). Evolusi dan dinamika geopolitik dan sosiopolitik gerakanpolitik di Malaysia. e-Bangi: Journal of Social Sciences and Humanities 18(2): 12-28
- Mohd Sayuti Omar. (1994). *Dilema Politik Kelantan: Mampukah BN Gugat Angkatan?*. Kuala Lumpur: Tinta Merah.
- Mohammad Agus Yusoff. (1995). Pilihanraya umum 1990: mengapa rakyat Kelantan menolak Barisan Nasional?. Dlm. Mohammad Agus Yusoff. *Perkembangan dan Perubahan Sosio-politik Kelantan 1955-1995*. Bangi: Fakulti Sains Kemasyarakatan dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Muhaimin Sulam. (2021). Menang dan Terbuang: Demokrasi. 'Deep State' dan Darurat. Kuala Lumpur: Ilham Books.
- Muhamad Takiyuddin Ismail. (2019). Bantuan Demokrasi dan Pendanaan Asing di Malaysia Melewati Pertukaran Rejim. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya

- Neena Sharma. (1985). Political Sosialization and Its Impact on Attitudinal Change Towards . Social and Political System: A Case Study of Harijan Women of Delhi. New Delhi: M.C. Mittal.
- Samsiyah Ismail. (1996). Tingkah laku pengundi bandar dan luar bandar bagi pilihan raya 1986,1990, 1995 di Negeri Kelantan. Latihan Ilmiah. Jabatan Geografi. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Thananithichot, Stithorn. (2012). Political engagement and participation of Thai citizens: therural-urban